

CHIȘINĂU, UN ORAȘ AL BIBLIOTECILOR

Vlad POHILĂ

Am răsfoit recent niște ghiduri ale Chișinăului, cum s-ar spune, „de ieri și de astăzi”. Mai concret, vreo cinci ghiduri editate în anii de ocupație sovietică și tot aștea – în ultimele două decenii. Căutam să văd ce evidențiau autorii acestor lucrări ca reprezentativ, emblematic pentru Chișinău, căruia, pe parcursul a vreo două sute de ani de existență ca centru de provincie, apoi de republică, iar acum – și de stat independent – i s-au atribuit cele mai surprinzătoare epitete și calificative: de la „oraș blestemat” pînă la „paradis scufundat în verdeață”. E de precizat că ghidurile Chișinăului în perioada numită „sovietică” erau elaborate, aproape că fără excepție, de către alogeni, iar aceștia nu aveau nicio treabă cu vreun aspect, element, fapt, amănunt ce ar fi arătat apartenența națională a orașului. Și nu e de mirare că „brandul” Chișinăului, pe atunci, îl formau fabrici și uzine despre care azi nu se mai știe, muzee ce nu mai există, monumente ce au dispărut – dacă încă nu și de pe fața orașului, apoi cu certitudine din sfera de interese ale orășenilor și vizitatorilor capitalei noastre. Ghidurile mai noi, de după 1990-1991, sînt scrise de autori autohtoni; și fotografiile sînt executate de maeștri cu nume românești, de unde și fireasca tendință de a plasa în prim-plan obiective istorice și culturale cu certă valoare națională: teatre, muzee, instituții de învățămînt superior; nu trec autorii nici pe lîngă piața agricolă unde își aduc roadele muncii țărani basarabeni. Mai nou, apar în aceste cărți de vizită ale capitalei și bisericile, dar alături de siluetele lor arhaice se strecoară și siluetele unor bănci hiper-moderne, plus restaurante, baruri, cazinouri...

Ce credeți că este comun pentru aceste ghiduri ale Chișinăului, care formează două categorii informaționale distincte (dacă nu antagoniste!)? Poate dragostea pentru orașul natal? Nu, pentru că în ghidurile din prima categorie (cele vechi, învechite, „sovietice”) această iubire – ostentativ afișată, de altminteri – este una categoric searbădă, abstractă, „de serviciu”: se scria despre Chișinău exact cum se scria despre Kiev sau Odesa, despre Minsk, Tașkent sau Almatî... (Doar cu referire la Moscova și Leningrad / Sankt Petersburg autorii găseau alte cuvinte; alte erau formulările și despre capitalele republicilor baltice, la a căror elaborare pur și simplu nu erau admiși străinii.) În ghidurile din ultima perioadă dragostea pălește, pierde, dacă nu se topește definitiv în fața „pragmatismului” contemporan, etalat de autorii lucrărilor cu un conținut și un scop dintre cele mai practice... Cel mai ciudat e că nici nu putem reproșa ceva autorilor în cauză, doar și utilizatorul, beneficiarul, destinatarul acestor ghiduri nu caută în ele sentimente, ci cît mai mult... „spirit practic”, adică cifre, date, nume, adrese, telefoane... Așadar, se pare că nu este nimic comun între ghidurile Chișinăului din ultimii ani versus cele tipărite cu trei-patru decenii în urmă. Și chiar dacă o fi existînd unele elemente comune, anumite dovezi de similitudine, în cărțile „cercetate” de noi, merită atenție doar o coincidență negativă, și cea mai frapantă în contextul discuției noastre: lipsa oricăror informații despre bibliotecile Chișinăului... (În numele adevărului, vom preciza că într-o carte despre Chișinău, editată în 1982, se amintește despre ființarea în capitala RSS Moldovenești a Bibliotecii Republicane „N.K. Krupskaia”, actuala Bibliotecă Națională a RM.)

Această omitere, neglijare a existenței bibliotecilor din Chișinău este doar la prima vedere o ciudățenie. Oricît de mult ar fi crescut în ultimul timp rolul bibliotecilor în viața noastră, ele sînt plasate tradițional, din inerție, dacă vreți, pe un loc ce se află undeva în spate, în umbră... Faceți un mic experiment: stînd la un colț aglomerat pe bdul Ștefan cel Mare și Sfînt, întrebați de trecători unde se află Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” și / sau Biblioteca Națională a RM și jumătate din cei chestionați vor strînge din umeri, iar jumătate din jumătatea știutoare va confunda, imperturbabil, locul aflării BM „B.P. Hasdeu” cu cel al Bibliotecii Naționale a RM. Nu e la mijloc numai slaba informare a chișinăuienilor, de fapt, a orășenilor în genere, căci ar fi incorect să atribuim această scădere exclusiv locuitorilor capitalei noastre. Să nu ne scape un amănunt semnificativ: cele mai multe biblioteci au sedii retrase, departe de agitația cotidiană și, de regulă, ocupă spații puțin impozante, de natură să atragă atenția generală. La Chișinău, poate doar Biblioteca Națională, Biblioteca Municipală și – mai nou – Biblioteca Științifică Centrală „A. Lupan” a Academiei de Științe a Moldovei au edificii ce „bat la ochi”, ce se impun, într-un fel sau altul, în peisajul arhitectonic al Chișinăului.

Evident, bibliotecile nu beneficiază de o publicitate la nivelul exigențelor impuse de epoca în care trăim. De fapt, nici n-avem în vedere publicitatea în sensul clasic al acestui cuvînt; ne referim la simpla informație despre ansamblul bibliotecilor din Chișinău, căci altfel, cam fiecare bibliotecă mai răsărită pune obligatoriu la dispoziția celor interesați pliante informative fie ele și modeste ca aspect, dar destul de cuprinzătoare dacă nu chiar exhaustive prin conținut.

Aici nu putem să nu menționăm, cu justificată mîndrie, că Biblioteca Municipală a elaborat și a editat o sursă informativă unică – din mai multe unghiuri de vedere: Ghidul bibliotecilor din Chișinău (ed. îngrijită de Lidia Kulikovski, coordonator – Genoveva Scobioală; Chișinău, „Epigraf” SRL, 2007,

152 p.). Lucrarea a fost scoasă în contextul parteneriatului bibliotecar – una din devizele anului în care a văzut lumina tiparului – și prezintă datele de strictă utilitate referitoare la trei grupuri mari de biblioteci: a) biblioteci publice; b) biblioteci ale instituțiilor de învățământ; c) biblioteci de alte tipuri (specializate, științifice, departamentale). Două indexuri auxiliare – alfabetic și topografic (pe străzi) – sporesc și mai mult gradul de utilitate al ghidului. E de mirare că această cărțuie – și frumoasă, și folositoare – nu a beneficiat de vreo prezentare, de vreo recenzie, căci ar merita toate elogiile măcar și din motivul că, în premieră, la noi, între copertele unei cărți, sînt instrumentate informații despre majoritatea bibliotecilor chișinăuene, de la Națională și Municipală, de la Camera Cărții, Biblioteca Națională pentru copii „Ion Creangă” și Biblioteca Științifică Centrală „A. Lupan” a AȘM pînă la biblioteci infinite mai modeste aparținînd unor universități, colegii sau licee recent întemeiate. Cine are curiozitate să răsfoiască Ghidul bibliotecilor din Chișinău va găsi informații despre peste 400 de biblioteci. Astfel ne putem face și o imagine cam cîte biblioteci are capitala noastră la ora actuală: cel puțin 400, sau, dacă e să adăugăm cu generozitatea specifică probabilității – circa 500 de biblioteci. E o cifră impunătoare, o cifră ce spune multe, căci dincolo de aceste 400-500 stau zeci de milioane de volume, sute de mii de beneficiari, zeci de mii de destine înnobilate de apropierea de carte.

Astfel încît, dacă la această aniversare, de cinci secole și trei pînă de veac, Chișinăului i s-ar căuta (încă) un calificativ – actualizat, inedit, poate și insolit, acesta ar fi, credem noi, „oraș al bibliotecilor”. Un calificativ pe care Chișinăul îl merită din plin, nu numai pentru că niciodată nu au fost aici o concentrare mai mare de biblioteci, respectiv, cărți și cititori, ci și pentru că biblioteca, lectura, cititorii sînt o marcă, un brand cu care se poate mîndri orice oraș modern, cu aspirații europene. Iar Chișinăul aspiră spre modernitate, spre spiritul european, iar odată cu el – și noi, locuitorii lui, cititorii bibliotecilor chișinăuene, trăim cu setea de cunoaștere și de lectură, dar și cu speranța unor orizonturi noi, mai încurajatoare.

Vlad POHILĂ